

kében minden tisztességes eszközzel lehet és kell agítani!

És ha elsősorban az arra hivatott pap tömörít néhány jobb hívet, hogy ez a tömörítés a helyi népszövetségi szervezetnek mustármagja legyen: tett-e valami dolgot, a miért bűntudatosnak, felekezeti harcot szítónak, zsidó stb. gyűlölnök nevezzek? Tegye azt nyugodtan, bígdatlan, hogy „nec in modo” bántson valakit s aztán ne féljen a vihartól. Mert az a vihar csak jerikói lárna lesz, nem pedig a kapitolumi libák gágogása, melyek köztudomás szerint egyszer sikeresen védtek meg Rómát.

Nagy épületnek szánták a Népszövetséget: kezdjük mélyen annak alapjait. Ha néhány jó és bátor férfit a hitközségben sikerült megnyerni az eszmének, sikerül bevinni a Népszövetségbe is. És velük jön az az elem, amely mindig mások után indul. Gondunk legyen azután rá, hogy ezek is ö n t u d a t o s a k legyenek. Tebát — folytatása következik. Azaz hát Erdély még eddig nagyrészen mélyen és bölelen hallgatott: tehát kezdete és folytatása következik.

Ki az elfogultság, a szundikálás, a „bona fides” oduiból, mert hiszen — uti figura docet — maholnap még a Mi-atyánkot is csak halkan szabad mondani a templomban, nehogy a sétáló közönséget megbotránkoztassuk.

Ha pedig megint sajtópörrel, meg mi-egymással fenyegetnénk, hát legyen elég feleletül ez a pár szó: „Nem oda Buda!” Hogy is mondotta csak Rakovszky? „Nem 1895-öt írunk ma!”

A csikmezei népszövetségi értekezleten résztvevők és részt nem vevők figyelmébe ajánlja e rövid sorokat . . . (—)

szekén, mellette komornája, kedves kutyája, macskája és kanári madarai né. Szemben véle ültek egy kényelmes divánon véle, testvérel Fogarasinéval, a két leánya mellettök, a kis fiú már megerkeztemmel anyjának ölében volt.

A hátulsi pincében polgári és paraszt rendűek voltak jelen, sok oláné, kedvence nemzetbeliek a várbeliek előtt, legalább színleg, mert hátmegett ezek is mistgesindelek voltak. Az első pincében, mindjárt az ajtónál voltak Ráduly, a rektor és Lukácsfi (Lukács) Kristóf könyvtárnok, fennszóval és minden tartózkodás nélkül beszéltek a vár gaz politikája ellen, a várnagné pedig jól értett magyarul, komoroknéja folyvást beszélt. Szerintök fellázasztották a szép országot, a nép-, a seprédékkel leöltették a színét a nemes és miveltszótlyának, az előkelő városokat leégettették s ime a hazára kárára ezen egyetlen hazai erősséget is pusztulásnak teszik ki.

Könnyű nekik — mondották — nézzék csak, a várnagnénak nem fáj a szegény haza, mindent, kutyáját, macskáját, pénzét, ezüstjét magával ide lehozta, de nyög az ország a sok pusztítás alatt s nyögni fóg, ha Isten nem könnyörül a magyar fegyvereken, hogy elégtételt vegyen a lefolyt gazságokért. S az ilyen szavakat mondották nyíltan felváltva, főleg Ráduly, a rektor beszélt a legelőkeltebben, a várnagné hallgatott, mint a nyúl, legfeljebb néha rejtette arcát zsebkendőbe. A követségek néha nézve mindig rossz híreket hoztak.

A várnagy lak leégett, az iskolaház, a fegyverház, a barátok klastroma, a seminarium s templom is. Egy 18 fontos éppen a pince szájának irányában jött, szerencsére a kőkapu

A papnövendékek figyelmébe.

Szívem mélyéből üdvözöllek titeket, mint harcra kész levítákat! Az Isten segítő kegyelme indít titeket arra, hogy vállalkozatok a nagy szellemi harcra. Mindnyájan azon reménnyel vagytok eltelve, hogy Krisztus erejével győzni fogtok a világ, a test és az ördög ellen felvett harcban. És nem hiába való a ti reményetek, mert valóban úgy van, hogy Krisztus erejével győzni lehet, de csak is ezzel.

Ti a világ nagy pusztájában a Jordán mellett állva teljes hittel, keresztelő szent János szellemével eltelten arra lesztok hivatva, hogy az elernyedt, az igazságot szomjuhozó világnak az Úr Jézust az ő nagy fönségében bemutatásotok, nem habozva, nem felve újjal mutassatok rá: „Ime az Isten báránya, ki elveszi a világ bűneit”.

Ezen határozott bemutatásra sokan libegve akarnak Jézushoz közeledni, de nem tudnak igen sokan, mert a gonosz szellem által megvannak szállva, valamely rettenetes szenvedély rabságában sanylódnak. Elengedhetlen kötelességek lesz ezeket megszabadítani, belőlük az ördögöt kiűzni, de kielődni fogtok, erőlködni fogtok, hiábavaló munkát fogtok végezni s végül is megfogtok egészen győződni, amit előttek ot az Incarnata Sapientia szeminariumában a legszentebb Oltáriszentség előtt hangoztatam: „ezen fajzat csak abstinenciával üzhető ki!”

Szerelmes testvéreim! Ismeretes előttem példás, mértékletes életetek, jól tudom, hogy irtóztok, mikor a részeg állapotra gondoltok s mindannyian biztosítva érzitek magatokat ettől. Ez természetes is, hisz valóságos ördög lakoznak azon fiatalban, ki előre gyönyörködnek az élet különböző viszonyai között bekövetkezendő mámor felett.

De tudjátok meg kedves Testvérek, hogy a mai romlott világban nem lesztok megóva a

temperancia álláspontja mellett a szörnyű, kellemetlen és botránys részegségtől, gondoskodni fog a világ, hogy közületek egyik-másikat meg-ejtsen. Ez egy! A másik pedig az, hogy igazuk van azoknak, kik azt állítják, hogy hiába prédikál a pap a népnek a pálinka veszedelmességéről, ha ő bort iszik; azt fogja a nép mondani: hisz nekem nem telik a bórra, bár a pálinkára teljek s ott marad a lelki és anyagi szegénység pusztaságán, nem közelíthet az Úr Jézushoz.

A vizet ivók védőszentje keresztelő sz. János is abstíneus volt, meg van írva: „semmi részegítőt nem ivott”.

Némelyek azt mondogatják: „nem lehet társaságban megjelenni az abstíneusnak, mivel töltöd ott az időt ily társaságban, hol egy kis vizes bor járja? Kis mértékben nem árt, elősegíti az emésztést”. Ily és ehhez hasonló mondások tartanak vissza sokat az áldott abstíneus-életől.

De nézzünk szemébe! Már hogy ne lehetne abstíneusnak megjelenni a társaságban, sőt az abstíneus a jó társaságban ép oly kedves, mint a tiszta életű szeszmentes hajadon. Űde arca, csengő édes hangja, elmes megjegyzései nagyon is kellemesek. Vad, lumpuló társaság nem méltó a jó érzsű emberhez, onnét futni kell. Az abstíneus ember nem mámorral, nem katzenjammerrel van telítve, hanem eszmekkel, elvekkel, melyekben alkohollal el nem bütített értelménél és el nem durvított finom érzékénél fogva tud gyönyörködni; sem társaságban, sem társaságon kívül nem ünja magát. A léha társaságot ki nem állhatja.

Az alkohol mint mérge kis mértékben is árt, mert rossz példát ad az önmérgezésre, út mutat, hogy az emberiség ideig és örökké tartó kárára még tovább is mérgezze véret. Minden kis adag alkohol bizonyos számú élő sejtet öl meg az emberi testben, melyre úgy a gyomor-

magas falában megütközött és így az udvar középre hullott le. A pénzverdét, az élelem-bázat a bombák széllyel hanyták s a pénzverde malmot is. Azonban a várbeliek sem voltak restek, közkatónak, egyes berekedt oláhok felhagytak a hová lehetett s oltottak és vízi fecskendőket szállítottak, de csak katonai épületekhez. De miután a kutak szélylyel rombolódtak, víz nem lévén, megszűnt az oltás is.

Mi csendesen viseltük ugyan magunkat, én azonban megvallom, elég gondatlan voltam a magyar fegyver előnyén való örömet nyilvánítani, mely később elég veszélyt okozhatott volna nekem. Egy óra után, kettő felé lassultak a lövések, kettőkor meg is szűntek. Ekkor merészeltünk mi is kimászni zslugolyéknkból. Kijöttem, a templom felé mentem, mely cseréppel lévén fedve, süllyöve égett, a cserépek patogtak szélylyel. Bementem a püspöki udvarba, hol már fedél nélkül állott a régi díszes épület. A főajtó előtt két ór járt alá és fel. Vajjon a püspököt őrizték-e, vagy a vagyonát, mert már akkor visszazsállították a lakházba.

Felkötőkör a magyarok megszüntették a lövést. Parlamentair jelent meg a vár előtt, azt felkérendő. A parlamentair tisztességesen fogadtattott, a jött személyzetbeliek pedig társalogtak a hozzájuk kiment várbeli tisztekkel. A várból is ment rögtön egy más követség, reggeli 6 óráig fegyvernagyást kérvén. A várnak feladását a várnagy megtagadta, hivatkozván esküjével fogadott kötelességére. A magyar vezér ellenben reggeli négy óráig megadta a fegyvernagyást. Ezen szóvaltoztatásnak nagy morális hátrányai voltak a magyarok és előny a németekre nézve és pedig: a vár úgy szolván tűzben

állott, a golyók sűrűsége, a viznek nem léte akadályozta az oltást, különben is a többnyire zindellyel fedett épületek meggyúlván, felő az általános elterjedése a tűznek. A katonaság ki volt téve az ellenség tüzeinek, a rekkentő melegnek, éhség-és szomjúságnak, a kazamaták is megtelvéen füsttel, menedék majd misem mutatkozott. És valóban a tiszteket hallottam oda nyilatkozni, hogyha a várnagy, kinek a magyaroknál tört cserépe lévén, fél a kötél általi haláltól, de érette nem áldozhatja fel magát az éhség népesség, tehát, ha folytatják a magyarok a tüzelést, lehetségesebb, mint nem, hogy a vár ki nem állhatván azt, tisztességesen kapitulál.

De megnyervén a fegyvernagyást, rögtön előnyére fordítani igyekezett.

Még aznap éjfélig dolgozva, minden privát zindelyes fedelek a házakról leszedettek és így a további égés nem terjedése biztosított. Az égő házak a terjedelmes víztartóból eloltattak, a kütakon dolgoztak, hogy legalább kötéllel a katonaság itatása lehetővé tétessék. Reggel a pusztá falak állottak a magyarok bombájának, gránátjainak, mert a gyengék ezek is leszedettek.

A második morális veszteség még tetemesebb volt, ugyanis a vár húzamos idő óta szorosabban körülzárva lévén, egynehány vállalkozó oláh kém életével fizetvén, a várbeliek semmi külső tudósítást nem kaptak. E részben a bennszorult magyaroknak több sikerült, mert ezek legalább jelek által értesültek. A parlamentirozás közben összevegyültek az osztrák és magyar tisztek, ezek közt pedig sok volt régi osztrák tiszt, többi közt a magyar parlamentairt kísérő Levicky nevű lengyel, kinek tanulóháza,

nak, mint a test különböző részeinek szüksége van. Az egészséges gyomornak nem szükséges emésztést segítő szer, sőt káros, az alkohol amegy sem segíti elő az emésztést, hanem ellenkezőleg azt akadályozza. A gyomorbeteg az alkoholisták között vannak. Alkoholista élehetetlenségül jó ivóvízről nem gondoskodni; szálamrameltő önámítás szomjat alkoholos folyadékkal csillapítani. Az egészséges ivóvíz éppen oly szükséges az emberi testre, mint a táplálék, ha nincs kéznél azon helységben, hol tartozkodik, tessék hozasson onnét, hol van. Kútakról kell gondoskodni, forrásokat jó karban kell tartani. A jó ivóvízre a pénzt nem kell sajnálni, hanem igen is az alkohol méregre.

Én 53 éves, sok munka között élő pap vagyok, az abstinenciának minden tekintetben, minden helyen és minden időben csak előnyét tapasztaltam és tapasztalom, hátrányát sehol soha, semmi tekintetben sem tapasztaltam. Oly egészséges vagyok, hála Istennek és jó órában legyen mondva, hogy senki egészségével egy 30 évesével sem cserelném el egészségi állapotomat. Munkakedvem és képességem van, nagyon tudok örövendni a létnek, gyönyörködni az Úr minden teremtményében, a természet minden jelenségében.

Szíves készséggel, teljes jóakarattal irtam ezen sorokat, hogy az áldott és egyedül biztos abstinencia útját számatokra egyengessem, mert tudom, hogy abstinensek akartok lenni. A jó Isten segítsen!

Az Úr Jézus áldása, kegyelme legyen mindnyájatokkal, a boldog viszontlátásra az élet nagy küzdő terén és egykor az itélő bíró előtt!

Üdvözöl szerető testvéretek:

Szabó György,
alesperes-plébános.

ő barátja volt egy várbeli tiszt. Ezek együtt összeültek adták jelet baráti egyetértésüknek. Levicky titokban kijelentette az utóbbinak, hogy a muszka Erdélybe két felől már be is törtek, előnyben vannak s nekik sietni kell, bár ezen központi erősség megvételével. Ez rendkívül hatással volt a várbeliekre; a bolond is látta, hogy a muszka nem fog nyugodni egész erejét odafordítani, hogy a magyarok legyőzessenek, csak a másféle intervencióra nézt nem voltak tisztában, ez egy kissé egyszemélyos a nagy örömet. De a jó hatásnak meg voltak következtetései, a tisztakar nyugodtabban érezte magát.

A 24-ig a pincék mélyében magokat rejtgető tiszték előálltak, a katonaságot 200.000 muszka segítségével biztatták. Másnap bármi bombárdírozás nem tett hatást, mint felányi az előtti nap tett volna. Estve a legénység bort kapott, nagy vívát kiáltások közt jártak fel s alá, ágyú, puskatűzek lövésével adták jelet megelégedésüknek.¹⁾

Eddig tart Bíró Miklós naplójának június 24-ére vonatkozó része.

S ezzel be is fejezhetném felolvasásomat, ha nem kellene még a jelenlévő papnövédeknek egy kérdésre felelnem: hol voltak ezen időben klerikusaink?

A szabadságharc mozgalmi papnövédek nem hagyták érintetlenül. Az Incarnata falai közt is lobogott a hazaszeretet tüze s a „Talpra magyar!” itt is lelkes visszhangra talált. Sokan klerikusaink közül a hazafias láz első pillanataiban kiöltöztek a reverendából,

1) Az Erdélyi Múzeum-Egyesület II. vándoregyesülésének emlékkönyve.

Országos Mária-Kongregációi értekezlet.

(Saját tudósítónktól.)

A Regnum-Marianum-Egyesület július 3-ára a Damjanich-utcai egyesületi házba hívta össze az idei VIII. Mária-kongregációi kongresszust. A Regnum-Marianum tudvaleg az a mozgató központ, honnan a modern diák-pásztoráció tulajdonképp megindult. Ide gyűlnek össze értekezletre minden évben mind azok a munkás nevelők, kik katolikus magyar társadalmunknak Krisztus szellemében való reorganizációját áhítják. Mivel ez a nagy gondolat és magasztos vállalkozás az ifjúságnak Krisztus igazi szellemében való kiképzését igényeli, ezért fontosak és mélyrehatóak azok a tárgyalások, melyek itt a helyes gyakorlati eljárás módjáról, eszközeiről, föltételeiről annyi talentumos vezetőnek értékes közremunkálása mellett folynak. Szükséges dolog és minden kath. nevelőre nagy haszonnal jár, ha személyesen nem vehetvén részt, legalább a gyűlésen fölmerült eszméket tudomásul véve, azokon komolyan elmélkedik, s úgy — elsősorban saját magában, mint aztán a vezetésre bizottakban és végül egész környezetében azoknak talajt szerezni, azokat megvalósítani igyekszik.

Az idei kongresszus, amelyre közel százan gyűltek össze, — a béke jegyében igen épületesen és tanulságosan folyt le. Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspök úr nyitotta meg meleg szavakkal a gyűlést, különösen kérve azt, hogy nevelésünk fogatkozásainak tárgyalásánál a szeretet vezessen, s ezért kerülni kell mindig mindazt, ami a szeretetet lazíthatja, hanem kölcsönös megértéssel törekedjünk katolikus nevelésünket a lehető legcélszerűbbé és legeredményesebbé tenni. Indítványára a gyűlés táviratilag üdvözölte József főherceget, Vaszaray Kolos hercegprímást és Apponyi

kardot kötötték oldalukra s így siettek a haza védelmére. A többieknek is azonban — legalább is egy időre — el kelle hagyniok a papnevelő intézetet, mert úgy ez, mint az Jerikó, a Kapisztránról nevezett szt. Ferencendi szerzetűz s a gimnázium épülete már az 1848. év vége felé katonai célokra ki vala űritendő. Fájó szívvel bár, de kénytelen volt a püspök növendékeit a szélrózsa minden irányában haza bocsátani. S hogy ezek a lelkes ifjak, hol fegyverrel a kézben, hol meg a hazaszeretet igével ajkukon, mily nagyot és dicsőt műveltek, különösen a Székelyföldön, az történelmi tény, mely akkori klerikusainknak — kik közül sokan újból viszatértek a papnevelőbe s később, mint fölszentelt papok buzgósággal működtek az Úr szőlőjében — örök hírnevet kölcsönöz. S ily szellem hatotta át a fiatalabb papságot is, melynek a nagynevű Veszely Károly volt a tüzes lelkiüetű vezére.

De Világosnál mindennek vége leve . . . Jött a bitó, a golyó, a börtön, a purifikáció . . . Báró Wohlgemuth Lajos erdélyi kormányzó 1849. október hó 20-án 1130. sz. a. kelt rendeletében kimondá, hogy „a felforgatási korszak alatt éppen az ifjabb kath. papság szelleme vala megromolva.”¹⁾

Ennél szebb dicséretet nem kérek klerikus részére soha s adja Isten, hogy minden osztrák mindig így nyilatkozzék az erdélyi katolikus papságról!

Zlamál Agost.

1) Béke A. Az erdélyi-egyházmegei papnövédek történeti vázlata.

gróf kultuszminisztert, akik az üdvözlésre igen kegyesen válaszoltak.

A tárgyszorokat mind közérdekű pontokat ölelt fel. Schütz Antal budapesti kegyes-tanár „Az etikai nevelés módszere, követeléseie s a középiskolai pásztoráció” címen a külföldi etikai szövetségek működéséből üdvös gyakorlati útmutatásokat vint le a mi vallásos nevelésünk számára. Az előadás gazdag tartalmát valózini rövidesen alig lehet, azért itt külön felhívjuk státiusi tanárainkat, hogy a kongresszus összes előadásait lehetőleg szerezzék meg, ha azok megjelennek. Megerdemlik a külön tanulmányozást, de különösen Schütz munkája konkrét praktikumai miatt.

Izsófalajos a tavalyi kongresszusból a kath. nevelés ügyében kiküldött bizottság jelentését adta elő, mely igen érdekes elaborátum. Főhívrásra a kath. nevelés terén működő férfiak és nők beküldték tapasztalataikból lezúrt véleményeket, hogyan gondolják a bátor, öntudatos katolikus nevelést elérhetőnek. A beérkezett 32 hozzászólásból a bizottság jelentést téve, kifejtette nevelésünk eredménytelenségének külső és belső okait.

Külső okok: az újkori protestántizmusz szűlte egyoldalú racionalizmusz; a természettudományos gondolkozási mód; az egyoldalú gazdasági individualizmusz, mely merev utilitarisztikus gondolkodást hozott létre; a politikai hatalmaknak az egyház nevelésével szemben való ellenséges magatartása és az ember fizikumának modern kultúra szűlte gyengülése. Ezeknél sokszor lényegesebbek a belső okok; mint: a klerus gondolkodásában a kelletlenül agasztoán kevesebb a készség, a rábizottak erkölcsi állapotával való foglalkozásra és azok morális színvonalának emelésére; az ember pszichológiája a klerusnál kelletlenül kevesebb méltánylásban részesül; az akarat nevelését összhangzatosan ki kell egészíteni a kedély és érzelmvilág természetes és okos művelésével, nemkülönben az önmegtartózkodás egészséges gyakorlásával, melyek most kelletlenül csekélyebb figyelemben részesülnek; a tisztasági ideált a gyakorlatba helyesen kell beállítani; az emberiség általános fejlődésének e gondolatát az egyed fejlesztésével mindig szerves kapcsolatba kell hozni. Mindezek így természetesen nem elég világosak talán, de a bizottság megokolásában bő tanulságokra nyújtanak módot.

Ezeknek a nagy gondolatoknak, melyekhez oly sokan szóltak hozzá, munkás propaganda t kell csinálni, ez a fő, mert az egyelőre theoretikusoknak látszó dolgok így csakhamar nagy hasznunkra gyakorlatiakká lesznek. Kivált főképp Hanna a budapesti spirituális hozzászólása: eddig a vallásos mozgalmakhoz, a kath. elvek érvényesítéséhez a gyöngébb, könnyebben megnyerhető elemeket igyekeztünk lekötöni, most az önállókat, az erőseket kell tanítani, rámutatva főképp az akarat érvényesítésének akadályaira, föltételeire; a kegyelem kérdést is sokan nem helyesen kezelik, mert az Isten kegyelme nagy küzdelemnek eredménye, amelyre a természetre mint föltétlen alapra kell támaszkodnunk; a lelkiismerettel sincsenek sokan rendben, mert a bűn fogalma nem világos előttük. Ernst képviselő sok, — de sok a postolilelki hittanárt kíván, mert velők midezek a nagy problémák meg lesznek oldva.

Lelekesen beszélt továbbá Dánczer Béla, állami főgimn. világi tanár: a világi ember igényű iróla nevelésben, s végül Török Mihály dr. esztergomi theol. tanár: a lelki élet és a biológia egymáshoz való viszonyáról. A kath. nevelőnek az ember biológiai szervezetére,

mint Isten adományára kell mindenben a szabályszerű fejlődés rendjében építenie, mert a biológiai és a lelki élet el nem nyomható kölcsönhatások útján folytonos szervi kapcsolatban vannak egymással.

Az elnöklő erdélyi püspök feltétellel ügyelt a tárgyalások rendes menetére. Az ellentéteket kiegyenlíteni, a nem eléggé értékelhető dolgokat nagy készséggel megvilágítani igyekezett, minden nevezetesebb momentumot külön kiemelt, s a nagy érdeklődéssel és élénk részvétellel folyó gyűlés egész menetét összegezve, a végén kifejtette: ahhoz hogy a Mária-kongregációk üdvös eszközei legyenek céljuknak, feltétlenül szükséges, hogy vezetésük olyan szívben (mert a szív a fő) és olyan kezben legyen, hogy az ifjúság szeretettel és vonzódással legyen a kongregáció iránt. Szükséges, hogy a vezető maga is át legyen hatva hivatása fontosságától és harmonikus lélek legyen, ki boldogságot terjeszt maga körül. Mert a kongregációnak nem szabad csak helynek lennie, ahol a résztvevők pusztán összejönnek, nem szabad annak oktrojált dolognak lenni, hanem olyan-nak, ahol az egyik érzi, hogy az ő lelke fejlesztéséhez tartozik, ahol az élet diszharmoniait kiegyenlíti, ahol lelki életet nemesíti.

Az indítványok letárgyalása után a résztvevők közös ebédnél maradtak a Regnum Marianum vendégei. A sikerült kongresszuson Erdélyből részt vettek: B a l o g J ó z s e f hittanár Brassóból, dr. K o m á r o m y Dezső kegyesrendi teológiai tanár, prefektus Kolozsvárról, P á l f y János hitoktató Brassó, ifj. dr. E r ő d i Béla kereskedelmi akadémiai tanár Kolozsvárról, továbbá S z p o r n i János és K á r p i s s János gyulafehérvári főgimn. tanárok. Jelen volt a gyűlésen L o l l o k József lazarista atya is, kit a Kongregációk fontos kérdései nagyon érdekelték.

H I R E K.

Max Tivadar.

1869—1909.

Véletlenül jött tudomásomra, hogy Max Tivadar, az egyházmegye-szerte ismert „Max Tati“, ez évi július hó 25-én szerényen ünnepli Fogaras városban ottani egyházgondnokságának 40 éves jubileumát. Gyermekkorom óta ismerem e nevet, sokszor volt alkalmam megfigyelni a hídhú tevékenységben muló életet s alig van az egyházmegyében templom, mely az ő szorgalmas utánjárása és szíves készsége folytán adományban és felszerelésben ne részesült volna. Amit oltáregyesületeink eszközölnek e téren, azt egymaga megtette sok utánjárás és önzetlen úgyszeretettel Isten dicsőségére és az Úr hajlékainak dicsére! Ha röviden akarom jellemezni életét, „elő oltáregyesület“-nek nevezhetem őt.

Különben Max Tivadar pályáját a katonai téren kezdette, jelenleg nyugalmazott őrnagy. Hogy a nyugalom napjait micsoda tevékenységben töltötte, igazolják a sorok, melyekben egyet-mást elmondok a jelenlegi 80 éves öreg úr életéről, azon adatok alapján, melyekhez sikerült hozzájutnom.

Talán illekeesebb egyének szebben és talán inkább irhatnának életrajzot, mint én, ki csak a távolból figyelhettem a mozzanatokot, ámde a jó szándék mentsegre talán. Munkálkodásának szintere Fogaras, de jótékonyága elhatott az egyházmegye minden szegletébe. Szoros kötelek fűzte a szt. Ferencendí szerzethez, melynek „Generalis Confrater“-e.

Az irgalmasság és a humanitás terén kevés ember tudott agítálni úgy, mint ő, igaz, hogy a szent ügyben fáradozást és munkát nem kimélt soha. 95,000 kervényit irt sajátkezűleg s adott postára zsebének terhére, szegény templomok, iskolák, szegényházak, kórházak javára érvényesítette befolyását és összekötéseit. Az ilyen úton begyűlt adományok- és segélyekből számtalan vallási, emberbaráti, és kulturális intézmény nyert támogatást. A fogarasi róm. kath. iskola regenerátorát bírja benne; úgyszintén lelkes pártfogója az ottani „szegények háza“-nak, melynél tűzifa alapot teremtetett. Legnagyobb mértékben a temető rendezése és befásítása fűződik emlékéhez s kegyeletes bizonyítványt állít lelkületéről. Sok ifjú köszöni segélyezésének előhaladását s nem volt társadalmi mozgalom, honnan nemes elnök megvalósításánál részét ki ne vette volna.

Életének legszebb törekvése a templomok kellő felszerelése és ellátása volt. Pályájának emlékkövere méltán véshetjük az irás szavait: „Zelus domus tuae comedit me.“ Valóban ez irányban teltek napjai. Beszéljenek az adatok.

Szt. Ferenc-rendjének 23 temploma között neki minden felszerelést s számtalan gyűjtött pénzbeli adományt.

A nagyszabani Szt. Ferenc-rendi nővérek zárdájának építési költségeire tekintélyes összeget gyűjtött; a kézdvársárhelyi minoriták zárdá-templomát felszerelésekkel látta el; a fogarasi katonai vár-kápolnának egyházi felszerelési áldozatkészségének bizonyítékai. Egyházmegyénk következő helyeinek templomai és kápolnái jutottak résznél pénzbeli segély-, résznél felszerelésekhez: Abrudbánya, Atyha, Bethlen, Balázsfalva, Belbor, Bekás, Borszek, Bolya, Bő, Bükös, Csikszentgyörgy, Csikpálfalva, Csikszentmihály, Csikszentdomokos, Csikszentimre, Csicsókeresztúr, Erzsébetváros, Futásfalva, Fogaras, Gyergyóaltalú, Gyergyóbekás, Gyergyószárhegy, Héviz, Kászonjakabfalva, Kászonújfalú, Kide, Kuál, Kőszvényes, Kézdizsentereszt, Nagysink, Nagyszében, Nagyernye, Nagykáson, Orláth, Oláhfalú, Ozdola, Puj, Porumbák, Segesvár, Szentágota, Szentkatolna, Szeredahely, Szováta, Torda, Torja, Törösvár, Tövis stb.

Ezekén kívül a görög kath. szertartású egyházakat is Fogaras- és Hunyadmegyékben különböző adományokkal és egyházi szerekkel igyekezett ellátni. Nehéz mindezeket utólagosan feltárni, az Élet könyvében azonban pontosan és rendszeresen vannak azok ott feljegyezve s bizonyára a buzgó lélek fáradsága jutalom nélkül nem marad.

Én e lapok hasábján csak rá akartam mutatni a szerény jubileumra, mely nekünk is hálaünnepünk, melyen annyi önzetlen támogatás és segély adóját a köszönet és elismerés hangján leróni képesek nem vagyunk.

Szívünk igaz érzelmével üdvözljük a kedves jubilánst. Az Úr legyen tetteinek feletti nagy jutalma.

B. F.

— Személyi hírek. K e g y e l m e s f ő p á s z t o r u n k nyári üdülésre távozva, igazán apostoli lelkülettel tárja föl legutóbbi körlevelében a tennivalókat, melyeket tavaszi bérmautja tanulásgákapén szükségeseknek tart. Először int papságát és tanítóit, hogy most, midőn annyi mételeyzött, annyi szennyet vesz fel iskolán kívül a gyermeki lélek, igyekezzenek krisztusi szeretettel karolni át azokat a veszélyeztetett lelkeket. Atyailag, mint jó pásztorok tanítsák és neveljék a rájuk bízott kincseket: a jóra-rosszra egyformán fogékony gyermeklelkeket. S mivel Krisztus mondá: „nálam nélkül semmit sem tehettek“, vezessék tanítványaikat, sőt a felnőtteket is gyakori áldozásra, mert ha

van valami, ami még megmentheti romlásnak indult társadalmunkat, az csak Krisztus ereje lehet a gyakori áldozás által.

Z o m o r a Dániel zékecségházi kanonok, praelátus-plébános megrongált egészségének helyreállítása végett hat heti tartózkodásra Előpatak fürdőre utazott.

Vele együtt kelt útra felelős szerkesztőnk is, hogy július folyamán három lelkigyakorlatot tartson fiatalabb lelkifiai számára Szentkatolnán, Kozmáson és Kadicsfalván.

Dr. Balás Endre, a papaevelő intézet kormányzója szülei látogatására Kozmásra utazott, onnan pedig nyári üdülés végett Tusnádfürdőt látogatja meg.

— Az újmisékről. P r i m i c i a B r a s s o b a n. Szent Péter és Pál napján lélekemelő ünnepnek voltunk tanúi. K á s p e r Frigyes mutatta be első mise-áldozatát az Úrnak. 10 órákor kezdődött az ünnepség. A plébániai összegyűlt papság egyházi ruhába öltözve, körmenetileg kísérté az újmisést az oltárhoz, vagy amint Meisel plébános, az újmisé manuduktora mondotta, Kálváriára, hol a bántalmak közepette is dicsőség vár a papra, ha méltó erre; különben, ha az első szentségtörő áldozattól vissza nem riad, akkor a többi szentségtörések s ezekkel ideig és örökké tartó kárhozhat. A papság előtt a Mária Kongregáció fehér ruhás leányai mentek kettős sorban. Amint a menet az oltárhoz ért, Dobordán segesvári plébános lépett a szószékre s magyar, majd német nyelven fényes szónoki beszédében fejtekte ki a pap hivatását, mely nem más, mint hogy igazi apostol legyen. Ne riadjon vissza az áldozatok meghozásától, mert a pap és áldozat elválaszthatatlan egymástól. Kérte az újmisést, hogy az a csók, mélyel az oltárt illeti, legyen egyaránt a szeretet és tisztelet jele, nemcsak most, hanem ezután is. Azután kezdetét vette az ünnepélyes szent mise, mely alatt az egyházi dalárda énekelt Stadler karnagy vezetése mellett a városi zenekar kíséretében. Az újmisé kezéből számosan vették az Úr szent testét — köztük a leányok Mária Kongregációja is, kik valamenynyien szent áldozasukat az újmiséért ajánlották fel. Szent mise végén első áldását adta a hívekre az újmisé.

P r i m i c i a B u k u r e s t b e n. Folyó hó 4-én az angol kisasszonyoknak Szűz Mária-ról nevezett kápolnájában mondotta el F o d o r Nándor újmisé pap primiciáját. Manuduktora és szónoka Erőss József főgimn. tanár volt. A szentmise után a primiciáns szülői és az asszisztáló papság a zárdá vendégei voltak.

S e c u n d i t i a. C s i p a k Lajos újmisé Makón, az újvárosi templomban június 29-én tartotta második szentmiséjét fényes assistenciával. Az egész napot egyszerűnek, intímnek tervezte az újmisé, de a rokonok, barátok és tisztelők meleg rokonszenve megható és impozáns ünneppé tette. A hatalmas templomot zsufolással megtöltötte a Makóról és környékéről összegyűlt rengeteg nép. Ebéd alatt az újmisé könyvek között fejezte ki halálját kegyelmes Püspök urunk iránt, ki az árvának atyja helyett atyja lett s odaszigetelt, ahol most van. Az összegyűlt vendégek lelkes éljenzéssel adóztak a messi Erdély apostolának. Az újmisé igen megható módon kezdette meg presbiteri működését. Június 28-án reggel gyalog sietett le a zalatnai vicinális pályáján az állomásra. Előtte néhány lépéssel egy szegény munkás haladt. Közben utólérte őket a vicinális s a mozdonyról meg is adták a figyelmeztető jelt; az újmisének még volt ideje felreállni, de a szerencsétlen munkást néhány lépésnyire tőle elűtötte a vonat. Az újmisé félre dobta pakját, hozzászaladt s megadta — az első feloldozást.

Ritkán ismétlődő, fényes szentmisének voltak elragadott hallgatói 29-én a nagykászoni hívek. Buzás Imre neopresbiter, miután már első miséjét Gyulafehérváron 28-án bemutatta, szülőinek, testvéreinek és nagyszámú rokonságának jelenlétében a szekundiciát szülőfalujának kis templomában fényes segédlettel mondotta el. Mészáros József lelkész a napi evangéliummal kapcsolatban lelkeknek teljes meggyőződéséből, a megszokott szónoki erővel esetelte a papi pálya keskeny, önmegtagadást igénylő útait. Nem maradt szem szárazon, amikor a „Gloria“-ra a már szürkülő edes apa reszkető hangon énekelt az oly sok év után várva-várt „Dies-öség”-et. És amikor a jó öreg úr egész családjával újmisést fiának kezéből fogadta a Legszentebbet és az új papi áldást, méltán elmondhatta az öreg Simeonnal: „Most bocsátsd el Uram szolgálodat békeségben, mert látták szemem . . .” ha nem is az Üdvözítőt, de az Ő hatalmával felruházott ifjút. Az ünnepi ébéd a plébánián volt, amelyen a környékek egyházi, mint polgári intelligenciája a legszebb összhangzatban volt összehozva.

— **25 éves papi jubileum Boicán.** A boicai róm. kath. bányászterpélelemelő ünnepélyt rendezett lelkipásztora tiszteletére, ki június 24-én ülte meg felszentelésének 25-ik évfordulóját. Előző este bányaszlampákkal s égő faklyákkal vonult föl a plébánia lak elé az egész község, úgyszólván vallás és nemzetiségi különbség nélkül. Különösen megható volt a fehérbe öltözött s virágot dobáló fehérruhás iskolás leányok felvonulása. A gondnoksági elnök Likher Ferenc szép beszédben üdvözölte a plébánost, kinek érdemeit méltatta s a hitközség nevében hálás köszönetet mondott azon buzgóságért, melyet a hívek lelki üdvé, a templom szépítése, a róm. kath. iskola fejlesztése körül kifejtett. Különösen az az érdemet emelte ki, hogy a boicai róm. kath. két tanerős iskoláját három tanerős iskolává emelte. Üdvözöltek a plébánost az iskolás gyermekek nevében egy fiú s egy leány, a tanítótestület nevében Vachek Zsófia tanítónő. Müller János meghatva köszöntötte meg a meglepő megtiszteltetést. Lelkes, szívhez szóló beszédet intézett még a tüntetőkhöz Székely Károly esperes helyettes, hitünkhoz való ragaszkodásra s lelkipásztoruk iránti szeretetre buzdítva a bányász katolikusságot. A faklyás menet elvonulása után a gondnokság átadta a hitközség ajándékát, egy gyönyörű imázsamolyt. Másnap délelőtt a kerületi papság asszisztenciája mellett mutatta be a jubiláló ezüst miséjét. Evangélium után Székely Károly zalathnai plébános és esperes helyettes lépett a szószékre s valóságos remek beszédet mondott a papi hivatás magasztosságáról s az Isten előtti súlyos felelősségről, mely a papot terheli. Az egész község szívben meghatva gyönyörködött a szép beszédben s nem csak a jubiláló, hanem a község nagy része is könnyezett a beszéd alatt. Mise után a kerületi papság jó kívánságait tolmácsolta az esperes helyettes Müllernek s átadta a kegyelmes püspök úrnak üdvözölő sorait is arcképe kíséretében. Délben 32 terítékű ebédet adott a plébános, melyen jelenvolt Boica színe-java. Isten éltesse a jubilánst jó erőben, hogy aranymiséjét is megérhesse.

— **Egy beteg leveléből:** „Kegyelmes Uram! Mélyen tisztelt Püspök úr! A betegeket gyógyító Úr Jézus Krisztus példát adott azzal, hogy imádkozott, midőn csodát művelt és meghagyta a gyógyítottnak, hogy menjen és adjon hálát az Istennek életéért és egészségéért. Az imádság erejét tudja és tapasztalásból ismeri az emberiség. Nemesak a saját lelkiünk könyör-

gését hallgatja meg a jó Isten, hanem másokét is, kik értünk könyörögnek. Excellenciád, midőn halálra váltam, betegágyamhoz siettet, megfogta kezemet és biztató szóval igérete, hogy értem imadkozni fog. Felejtethetetlenül jól esett ez énnekem és ime négy heti mindennapos halálos tusa és sok tisztító kinszevedés után a sir szelétől menekülve, betegségem két és fél hónap mulva végéhez közeledik. Nem hagyhatom el ágyamat anélkül, hogy mélyen érzett hálával ne könyörögjem én is le Istennek bőséges áldását Excellenciád apostoli személyére. Fogadják kérem kegyesen fiúi hódolatomat, melylyel — még az ágyban — maradok Nagyméltóságodnak alázatos szolgálója: Kaas Ivor.” — Ime, hogy gondolkozik és érez az, aki keresztény lélekkel fekszik a betegágyon.

— **Keresztúti képek megáldása.** Az újonnan épült miklósvári róm. kath. plébánia templom gróf Majláth G. Károly erdélyi püspök úr nagyméltóságának kifoghatatlan bőkezűségéből új keresztúti képekhez jutott. E képeket a helybeli plébános megítvására pünkösöd után harmadik vasárnap megfelelő templomi ünnepség keretében. P. L. K. a t. o. r. n. é. l. brassói házfőnök megáldotta. A hitközség hívő közönsége előre értesülve a kedves ünnepélyről, zöldágakkal és virágfüzerekkel ékesítette fel az Úr hajlékát s maga is ünnepi díszben és hangulatban vett részt az Isteniszteleten. Megjelent M. a. t. h. é. l. s. t. v. a. n. baróti alesperes, nem különben a környék katolikus értelmisége. Az ünnepi ténykedést B. a. l. i. n. t. h. G. y. ö. r. g. y. brassói gimnaziumi tanár szent beszéddel vezette be. Szólt a képek tiszteletének nagy erkölcsi hatásáról, szembeállítva a katolikus felfogást a keresztény felekezetek kicsinyes és alaptalan kifogásaival. Különösen utalt arra, hogy a keresztúti képek tisztelete már az őskeresztény apostoli kortól kezdve kiegészítő részet képezik a katolikus kultusznak. Rámutatott ez áldásos gyakorlat nagyszerű eredményeire, úgyszintén a józanság s a nemes érzelmek szívemesítő hatásaira. A végén emelkedett szavakban méltatta püspök úr apostoli buzgalmit és lángoló szeretetét, ki tetemes anyagi áldozattal ily díszes, művészi kivitelű képekkel gazdagítja az új templomot s emelte örvendetes ünnepé a jelen alkalmat. Azután a képek megáldása következett az előirt egyházi szertartás szerint, majd pedig „Te Deum” és asszisztenciás ünnepi szentmise. Az egész község éber figyelemmel s buzgó áhitattal kísérte a szent ténykedés mozzanatait, tisztultabb érzéssel és a főpásztor iránt mély hálával eltelve oszlott szét szent mise végeztével. Hisszük, hogy a kedves templomi ünnepség sokáig fog elni a résztvevők emlékezetében s alapja lesz az öntudatos tevékeny katolikus hitelnek, mire különösen e felekezetek közé ékel s nemzeti tekintetben is fontos hivatást teljesítő hitközségnek nagy szüksége is van.

— **Bücsü.** A Szentpéter-egyházközség búcsuja jún. hó 29-én volt. A szentmisét Csomortáni Ignác újmisést celebrálta fényes segédlettel. Manuactora Bálint Lajos főesperes volt. A szentbeszédet Kovács András hittanár mondotta.

— **Jézus szentséges Szíve** ájtatosságának méltó befejezése volt az ünnepélyes buzgóság, mellyel a horgospataki hívek június 30-án a minden szív Királyának hódoltak. Szerény templomunk e napra ünnepi- és virágdíszbe öltözött. A hívek nagy számmal gyóntak s örömmel látni, mily sokan, s buzgósággal áldoztak mise alatt. Szent mise után az „Erzsébetter” közepén felállított kereszt körül ünnepélyes hódolati körmenet tartott. Ezen ájtatosságukat

a hívek és lelkipásztor egy közös, régi óhajuk mielőbbi megvalósulásáért ajánlották fel a hozzáfolyamodók iránt gazdag Szívnek.

— **Helyreigazítás.** Vettük a következő sorokat: „Mélyen tisztelt Szerkesztő úr! A főpásztor úr útjáról a Közművelődés idei 23-ik számában megjelent referadámában súlyos sajtó (esetleg toll) hiba csuszott be. Gy e r g y ö t e k e r ö p a t a k r ó l ugyanis azt írtam, (vagy legalább azt akartam írni!), hogy száma nem nagy, de buzgóságban bizonyára nem utolsó község; s ehelyett a nem szócika fatális kihagyásával vagy kimaradásával „buzgóságban bizonyára utolsó község” jelent meg. Kérem szépen a m. t. Szerkesztő urat, kegyeskedjék ezt a kellemetlen s az illető derek községben méltán igen nagy fájdalmat okozott sajtó (esetleg toll) hibát — az igazság érdekében — a Közművelődés legközelebbi számában helyreigazítani. Kiváló tisztelettel G ö r ö g J o a c h i m”.

— **Szives figyelembe!** Azon középiskolák igazgatóit, honnan még nem kaptunk évi értesítőt, kérjük annak beküldésére, hogy jövő számunkban együttes szemlélet irhassunk az összes középiskolák értesítőiről.

— **Évzáró.** A csiksomlyói r. k. főgimn. évzáró ünnepsége jún. 29-én volt. A szentmisét Bálint Lajos főesperes plébános celebrálta. Szentmise után a gimn. nagytermében Pál Gábor igazgató szép beszéd kíséretében kiosztotta a jutalmakat.

— **Nők pályaválasztása.** Régi közbizonyosság lettél vel kielégíteni Maros-Vasárhely szab. kir. város tanácsa, mint a városi felső kereskedelmi iskola fenntartó közege, amidőn a ma legkönnyebb módon elérhető és a legjobb megalhatást biztosító kereskedelmi pályát megnyitja a tanulni vágyó nők előtt. Ugyanis megnyitja szeptember elsejével a r e n d e s n ö i k e r e s k e d e l m i i s k o l a l s ó (1) osztályát. Már az idén is fenntartott a felső kereskedelmi iskolával kapcsolatosan tanfolyamot rendes oktatással s az idén a középső osztályt 17, az első osztályt 10 lánytanuló végezte szép sikerrel, s a jövő tanév végén lesz az első érettségi vizsgálat. A női felső kereskedelmi iskola növendékei a felsőbb leányiskola internátusában nyerne kedvező feltételek mellett elhelyezést: addig is azonban, míg a nevezett internátus felépül, szívesen jár közben a város tanácsa és az iskola igazgató-sága, hogy a növendékek ural házakban helyeztessenek el. Beiratkozni lehet szeptember 6-ig bármikor a felső kereskedelmi iskola igazgatójánál, aki bármi tekintetben szívesen szolgál felvilágosítással.

— **Nevezetes életkor.** A hosszú élet szerelmét kutatják most a kiválóbb doktorok. Köztudomású dolog, hogy a hosszú életre több példát találunk a kevésbé művelt köznép, mint a teljes kényelemben élő felsőbb tízezrek közt. Bulgáriának Pavelsko nevű falucskájában él Caba Wosilka, 125 éves parasztszanyó és annak 100 éves fia Tódor. Magas életkor mellett mindakettő még elég erős arra, hogy rendes napi munkáját elvégezze. Most is ugyanúgy foglalatosságoknak, mint 50 évvel ezelőtt, de természetesen a munka mennyiségére kézzel mégis kevesebbet végeznek. Különben ilyen magas korú emberek nem mennek ritkaság számba Bulgáriában. Számos városban és faluban látható olyan embereket, akik már száz esztendőttől, sőt még többet is éltek. Jó levegő, bekés, zaklatástól ment élet, egyszerű táplálékok, főképp aludt tejfel keverten, amit különben M e t s c h a

n i k o f f párisi egyetemi tanár a modern betegnek is kiválóan ajánl, — ezek Bulgáriában a hosszú életkornak eszközlői és előmozdítói.

— **Különös koszt.** A kászonjakabfalvi fürdő felé kényes uraság dőcög egy jakabfalvi atyafinak „fogat”-án.

— Lehet a fürdön jó kosztot kapni? — kérdi az úr a kocsisától.

— Igen istálom, lehet.

— És aztán milyen kosztot lehetne kapni?

— Ha kell: két ölest, ha kell: három ölest, — feleli bátran a kocsis, a koszt alatt valami karó felet értve.

Aki oly ujságokat vagy más iratokat olvas, melyeket vallásellenes emberek irnak, saját lelkén követ el öngyilkosságot. *Stolz Albán.*

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **A rom. kath. egyház ünnepei.** Irta Kovács Mihály szépvizi plébános. Nyomatott Csikszeredában Szvoboda Józsefnél 1909. Kis négyzetalak, 103 oldal.

E címen egy kedves kis füzetkét ajánlunk olvasóink figyelmébe, mely elsősorban a hasznos olvasmányokat kedvelő nép érdekeit kívánja szolgálni, de a műveltebbekre nézve is felette becses tudnivalókat tartalmaz. Szerző buzgó papí működését kezdettől fogva a székely nép vallásos és erkölcsi érzékének emelésére fordította. Ismeri a nép érzelmvilágát, osztozik örömeiben, részese szenvedéseinek. Látja, hogy az újabb idők szellemi áramlatai hovatovább eltérítik e nemes fajt keresztény őseinek nyomdokáról. Nyilvánvaló dolog, hogy a „Székely kérdés” megoldása immár elodázhatatlan. Tudjuk azt is, hogy a közgazdasági és ipari fellendülés egyik alapfeltételéül ugyan a székelység jövőjének biztosítására, de egymagában nem elegendő, sőt nem is főfeltétel. Kik a népek életfilozófiájába mélyebben pillantanak, kikre nézve a történelem valóban az élet mestere, tudják, hogy fajoknak és népeknek a jelentkező romlástól való megmentése s jobb irányba való terelése csak vallás-erkölcsi alapon lehetséges.

Szerző, ki hivatásánál fogva is legjobb ismerője a néplelékeknek, szintén ily tisztultabb felfogással műveli a vallásos irodalmat Minden ízében igazi székely s egyházának buzgó papja. S hogy éppen ő is az imént érintett alapon kíván hozzájárulni a katolikus székelység jövőjének biztosításához, arra legszembeötlőbb biztosíték a jelen kis füzet.

Alkalmos bevezetés után sorra veszi az egyház főbb ünnepeit. Megállapítja azoknak jelentőségét a katolikus hitrendszerben. Utal a főbb hitcikkelyek kellő megértésére, ismerteti a szertartásokat, körmeneteket s a külső nyilvános isteni tisztelet egyéb mozzanatait. Még a helyi kultusztyének sem kerül ki figyelmét.

Előadása mindenütt tisztla, folyékony és kedves. Találó idézetekkel s a hittitkokhoz s ünnepi eszmekörökhöz fűződő költeményekkel fűszerezi előadását. Főcélja, hogy röviden, kedvesen s a kitűzött cél érdekében hasznosan irjon. S e célt teljes mértékben el is éri.

A nép kezébe nem ajánlhatunk kellemesebb és hasznosabb könyvet Kovács Mihály plébános jelen művenél. S minthogy tudjuk, hogy a katolikus székely nép szeret olvasni, vágyik a szellemi termékek után, bizalommal hivatkozunk a lelkészek és tanítók figyelmére s kérjük, hogy

e kis művet ismertessék, ajánlják és terjesszék a nép között. Egyik mód ez arra, hogy az olvasni szerető nép kezéből kivegyük a mételeyező irodalom, jobban mondva a ponyva termékeit. De másfelől a valódi műveltségnek is egyik legfontosabb biztosítéka egy ilyen kis könyv a nép kezében. Külső kiállítása csinos és izlées. Mérsékelt áron kapható a szerzőnél Szépvizen (Csikmegye). Meltatja B. Gy.

* **M e g j e l e n t : a Hittud. Folyóirat** a következő gazdag tartalommal: A legújabb oxryhynchos evang. töredék, Dr. Pataky A. A szabadakaratú tény előrelátása az isteni értelemben. Bangha B. S. Nehány gondolat az esztetikai szépség böleleleti vizsgálatához Dr. Kiss Erős Ferenc. Az okról és oksági elvről Dr. Kiss J-től. A folyóirat azután vegyes híreket és irod. értesítőt közöl.

* **Nagyasszonyunk.** Színes és gazdag tartalmában különösen lebilincselő Jeanne d'Arc-ról szóló közleménye.

* **A kármelhegyi skapuláré könyve.** A jámbor társulatok között egyike a legismertebbeknek és legkedveltebbeknek a kármelita (barna) skapuláré társulat, melynek hazánkban száz-ezernyi hívő serege van minden rangból és rendből. De bár a skapuláré méltó veiseléséből származó nagy lelki hasznot mindenfelé tudják és szokszorosan tapasztalták, igen sokan mégsem ismerik, vagy legalább is nem kimerítően annak eredetét. Azért igen hálás munkára vállalkozott P. Fülöp Cyrill kármelita áldozópap és győri házfőnök, mikor most megjelent könyvében: „Kármelhegyi szent Szűz skapuláréjának eredete és Stock szent Simon élete” ezt bőven megírta. Szerző nagy gondnal és fáradhatatlan buzgalommal végezte uttörő munkáját szétszóró töredékek alapján. Különösen nagy hangsúlyszorgalomra vall a Kármelhegyet tárgyaló fejezet, melyet hat sikerült fotográfia után készült Kármelhegyéről vett kép díszít. A könyv megvilágítja a szombati kiváltságot; azzal a fejezettel pedig, mely a többi kiváltságokról szól, nagy hálára kötelezte szerző a társulat tagjait. A belső tartalomhoz mindenképp méltó a külső kiállítás s a 253 oldalas, címkeppel ellátott könyv ára mégis csak két korona. Melegen ajánljuk olvasóinknak. Kapható a kiadóvállalatnál: „Pázmáneum nyomda és irodalmi vállalat, Budapest, VIII., Köztemető-ut 8.” és a kármelitarend magyarhoni zárdáiban.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tolla és pénzünkkel az egyházme-gyénk érdekeit szolgáló ezen egyet-len lapunkat.

A magyar fürdőkről.

A nagy nyári szabadságoknak és a forró kánikula idejének beállta előtt rendszeresen felhangzik a társaságokban és a sajtóban, illetékes és nem illetékes fórumok előtt az a kérdés, hogy miért megy a magyar fürdőközönségnek olyan túlnyomó nagy százaléka idegen földre, idegen országokba fürdőzni, holott Magyarországon is talál fürdőket.

Aki ezt a kérdést felveti, az pedig rendszeren olyan ember, aki nem próbálta meg a nyári fürdözést, akinek sem ideje, sem módja nincsen, hogy felkapott fürdőben és üdülőhelyen keressen enyhülést és gyógyulást. Ezek a nagy aposz-trofálok kitünően megtanulják a magyar geo-

grafiából, hogy Magyarország Istenáldotta föld, melyen az acélos piros szemű buzán, a hegyek mélyében rejtő kincseken, az aranyon, vason rezen, kőszenen és són, a dús legelőkön, nagy kiterjedésű erdőkön és halbőségben lévő vizeken kívül oly sokféle, oly kitünő gyógyforrása van, annyi gyönyörűség hely kínálkozik testnek és léleknek a felújulásra, mint sehol más országban Európaszerte.

Ez megdönthetetlen igazság, ezt tudja minden ember a földrajzból, még az idegen nemzet fia is.

A dicséretes hazaszeretet, a nemes sov-nizmusall párosult patriotizmus adja szájaból a szót azoknak, kiket egy bizonyos neme a keserűségnek fog el, mikor azt látják, hogy a főváros és a tehetősebb nép lakta vidéki városok elnéptelenednek nyáron át és ismerőseinek neveit hiába keresi a magyar fürdők vendégévtárában, azok sokan, majdnem valamennyien idegen ország kevésebb alkalmas fürdőiben költik el a tömérdek pénzt.

Ámde a hazafias feljajdulásnak nincsen igazja!

Amiért előnyt adnak nagyon jó, hazafiasan gondolkodó anyámfiai az idegen fürdőknek a magyarországi fürdők fölött, annak az oka sem ismeretlen. A magyar fürdők mind kivétel nélkül, méregdrágák. Sokszor kétszer annyiban kerülnek, mint a hasonló hatású, de talán kényelmesebb idegen fürdők. A magyar területeken levő természeti áldásokból a tulajdonosok uzsorakamatot szednek. Egyszerre megakarnak gazdagodni a tulajdonos, a személyzet, a vendégelők, a környék lakói, szóval mindazok, kik a fürdőből hasznot láthatnak. Valósággal kizsarolják, kiszipolyozzák a fürdővendégeket, úgy hogy azoknak rövid ott tartózkodás után teljesen elmegy a kedvük a magyar fürdőktől és özőnlenek külföldre.

És e tekintetben egyik sem különbözik a másiktól, valamennyi eléggé el nem ítélhető számítással, hazafiatlan rövidlátással azon törekszik, hogy a magyar fürdők hírnevét teljesen tönkretegy.

Ha ezen segíteni akarunk, akkor ne a hazafiságra, ne a lokalpatriotizmusra apelláljunk, hanem kormányhatósági uton és minden más felhasználható eszközzel hassunk oda, hogy a magyar fürdőben ne az odátévedettek lenyuzása legyen a főcél, de a tiszteséges, szolid haszon mellett történő pontos és kényelmes kiszolgálás. Ha ez így lesz majd, akkor nem találkozik hazánkfi, ki idegen fürdőköt venne igénybe. Akkor rövid időn belül elérjük, hogy nem milliók mennek ki a magyar fürdőzőkkel a külföldre, de azok a milliók mind itt maradnak nekünk és a milliók özőnlenek be hozzánk azoknak az idegen fürdővendégeknek a révén, akik egész Európából eljönnek, hogy élvezzék a mi világ-hírű, a természet áldásait képező fürdőhelyeinket. De persze a mai helyzetnek alapján át kell alakulnia.

Nem rég pl. a következő keserves sorokat vettük:

M a g y a r f ü r d ő i n k b ő l. Szép, szép a hazafiságot hangoztatni, de — s ide írom a következő esetet: A Fürdőkalauszban azt olvassa az ember, hogy Előpatakra F ő l d v á r állomással lehet elérni, hol kész kocsi várják a fürdővendégeket. Megérkezünk hárman Föld-vár állomásra s ime, nincs kocsi s a szakadó esőben azt jelentik, hogy két óráig kell várakozni az állomáson, (egy kis állomás várótermében!) s akkor talán (!) lesz kocsi. Most nézzünk egy külföldi fürdőt, hol az állomáson-

az érkező vendégeket majd szétszedik a kényelmes kocsi. A teoriában így néz ki a hazafiság. Senkinek sem kívánok ily magyar furdózt.

Dr. P.

Válasz

a „Közművelődés“ 22. számában megjelent tanítógyűlési referációjára.

Nagy megütközéssel olvastam a kászonsalcsiki tanítóegylet elnökének indítványát a „Székely Tanügy“ 9. számában megjelent vezércikk miatt. Nem tudom felfogni, miképpen érthette felre „Figyelő“ intencióit.

Mielőtt azonban védekeznek, engedjék meg „Figyelő“-nek, hogy bemutatkozzék: Földes Ferenc marosvásárhelyi áll. tanító. Nem azért nem tüntette ki a nevét, mintha nem akarná viselni cikkéért a felelősséget, nem is az a szempont vezette, hogy amiként az általam ismeretlen elnök úr kifejezte: „Úgy intézi dolgait, hogy mindig a felszínen ússzék“, mert aki oltós népszerűséget hajhász, az kirja cikke alá becses nevét.

Nem is bántana a „Közművelődés“-ben megjelent személyemet ért támadás, ha a legkisebb alapja volna. De azt nem türhetem szó nélkül, hogy azt állítsa rólam, miszerint én „egyházat, iskolát és felekezeti tanítóságot becsmérlém“. Hogy ez mennyire nem áll, bizonyosságul ide iktatom a kifogásolt cikk vezető gondolatait.

Az állam gazdagságának és műveltségének fokmérője a tanügy. Nálunk még nincs elég iskola és a meglévők egy része nem megfelelő. Ez évben pl. 182 oláh tanítót csaptak el nemzetellenes üzelmek miatt. El lehetünk készülve, hogy ez a szám évről-évre nőni fog. Az oláhok is tudják ezt, azért felvetődött körükben az eszme: jó volna átadni az elemi népoktatást az államnak. Bizony nincs sok értelme a nemzetiségi iskolának, mert a szigorú ellenőrzés lehetetlenné teszi a nemzetellenes tanok hirdetését. De még jó, ha átadják az iskolákat az államnak, mert legtöbb iskolájuk rozoga épületben van elhelyezve és a felszerelésük primitív.

Az egyház a mai rendezett társadalmi viszonyok közt nincs ráutalva az elemi népoktatás vezetésére. Erre a politikai község és az állam hivatott. Idejét multa az a kor, midőn az embert úgy neveiték egy vallás kebelén, hogy a többi tanulta gyűlölni.)

Mi értelme van tehát a szigorúan feleke-

*) Mivel a választ csak a méltányosság kedvéért közöltük, természetesen nagyon is fenntartjuk annak ilyenmő tartalmával szemben saját — nem véleményünket, hanem meggyőződésünket. Szerk.

zetes nevelésnek? A valláserkösi nevelés — mondják. — Ámde az áll. iskola is nyújt valláserkösi nevelést, s a nemzeti eszme feltétlenül hirdetése, meg a rendszeres oktatás szempontjából okvetlen a felekezeti iskolák felett áll. (Nem kell feledni, hogy általánosságban beszélünk. Tehát az aradi oláh egyházkerület helyesen cselekszik, ha az elemi népoktatástól igyekszik megszabadulni.)

A felekezeti iskolában a miniszter a tanfelügyelő útján, a püspökség a lelkész útján, az egyház az iskolaszék útján parancsol. Lehet-e egy időben három úrnak szolgálni? Igen, sok helyt a lelkész és tanító közt állandó az egyenetlenkedés. Az így zaklatott tanító bizony nehezen végezhet lelkiismeretes munkát. Tehát jó lenne, ha minden egyház átadná az iskolát az államnak.

Itt az idő, fejezem be cikkem, hogy a függetlenségi 48-as párt elevenítse fel régi programját: az állami népoktatást és követelje annak fokozatos végrehajtását. Azokat az iskolákat, amelyek nem megfelelőek, vagy ahol tanítóihiány miatt a tanítás szünetel, az állam haladéktalanul vegye át, ott pedig, ahol a nemzetiségi torzalkodástól nem kell tartani, a politikai községgel állítsasson megfelelő iskolákat.

Olvassa el ezt bármely felvilágosult ember. S ha rám mondja, hogy „egy szűk látókörű, vallástalan ember“ vagyok, amiért megérdekem ilyen eszméket írni, úgy elismerem, hogy „rosszakaratú Figyelő“ voltam és visszahuzodom „tegzem fejlődési helyére.“

Egyéni véleményem az, hogy az elemi népoktatás akkor fog hivatása magaslatán állani, ha egységes lesz és állami. Önök természetesen a felekezeti oktatás mellett foglalnak állást. Én tiszteletben tartom az önök elveit, de ugyanakkor megkövetelhetem, hogy az én meggyőződésemet is becsüljék valamire. Ha nem egyezik a felfogásunk, ne ilyen durva támadással igyekezzenek meggyőzni engem eszméim tarthatatlanságáról, mert én a dörgéstől nem félek, hanem feleljenek cikkemre tárgyilagosan. Engem az érvek meggyőznek és legyenek meggyőződve, hogy lapunk szívesen teret nyit az ilyen nagy eszmék vitájára. Nálunk a szólás szabadság jelszó!

Elismerem, hogy midőn a felekezeties nevelésről szölok, nagyon erős kitételeket használok. Sajnos, nagyon is tapasztalati igazságot fejeztem ki vele, mert épen nálunk, a városi iskolákban fordult elő több ilyen eset, mit gyűléseinken is kénytelenek voltunk tárgyalni. A mennyiben sértő ez a részecik kemnek, ünnepélyesen bocsánatot kérek érte, mert minden sértő szándék nélkül írtam.

Az iskolákat és a tanítókat pedig sohasem

gyaláztam. De minek is védekeznek e vád ellen? Én a hazafias felekezeti iskolákat és azok tanítóit soha nem sértettem, mindig tiszteletben tartom, de az elhanyagolt román iskolákért nem tudok rajongani. Vagy tán Önök meglepéssel szemlelik azokat az iskolákat? Vagy az esett rosszul a csikmegyei kollégáknak, hogy kimondtam bátran az igazságot: sok pap nem él békességben a tanítójával? Ahol békességben élnek, ott cikkem e része nem lehet sértő.

Nagyon kérem tehát az én bírálóimat, olvassák el újból azt a kitiltott cikket higgadtan, tekintetbe véve, hogy nemzetiségi oláh iskoláról van benne szó és ha akkor is elítélnék munkámért, úgy vessék reám a követ. De még akkor is bocsássák meg, ha valaki nem úgy gondolkozik, amiként ők. — Egyébként béke velünk.

Földes Ferenc

állami tanító,

a „Székely Tanügy“ s. szerkesztője.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. K. Fogaras. Köszönjük a tudósítást. Egy ismeretlen érdeklődő már megelőzte.

M. J. Bács. Kérünk rövides, frappáns cikksorozatot.

F. P. Köszönjük. Türelemet kérünk, jönni fognak közelebb.

D. Sz. F. Epest. Az első számú jönni fog, a többit megtartjuk esetleg feltámadó ájtatossági folyóiratunk számára.

Kitüntetve az 1907. évi Pécsi országos kiállítás alkalmával.

:: az Országos Iparegysületi nagy ezüstéremmel. ::

Alapított: 1873 Telefonszám: 424.

KRISZTIAN JÓZSEF ÉS FIA

mézeskalácsos és viaszgyertyaöntő, méz-, viasz- és fáklia raktára a pécsi Székesegyház viaszgyertya szállítója, PÉCSETT.

Főüzlet:

Fióközlet:

SZIGETIORSZÁG-ÚT 3.SZ. JÓKAI-TÉR 9. SZ.

Ajánljuk a főtisztelendő papságnak füstmentes, szagmentes és nem csepögő valódi méhviaszgyertyáit.

MAGYAR EMBER CSAK MAGYAR ÁSVÁNYVIZET IGYÉK.

Magyar ásványvíz

forgalmi és kiviteli részvénytársaság
Budapest, V., Báthory-utca 5. sz.
Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorhaj ellen
Borszéki Főkut, az ásványvizek királya, község ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyúvíz
Baross, vesehaj ellen

B orhegyi, hughyajtó
Boholti, üdítő víz
Előpataki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légesőhurut ellen
Hargitaligeti, üdítő ital

Horgász, étvágygerjesztő
Kászonfőkut (Salutaris) jód és lithium tartalmú
Répáti, égvényes ásványvíz
Székely-Selters, idült gyomorhajok ellen
Sztójkai, ezukorbetegség ellen

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a

természetes ásványvíz

gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel

Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.

Raktáron kaphatók: Lobstein Lázár, Schlesinger Testvérek és Rosner Rezső kereskedéseiben.

Raktár: Gyulafehérvárt Kőbányai részvényserfőződe főraktára czégnél.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyságban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. . .

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával

**saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait,** melyekkel
igen tetemes súly és ármegetkarítás éretik el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 kg. súlyu
harang hangja egy más régebbi szerkezeti 400
kg. harang hangjával egyenlő.

**A legújabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést,** melyek,
a tornyot nem rázkódtatják, járásuk oly könnyű,
hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Régi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását. — repedt haran-
goknak újraváló ontását vagy esékely felülízetés
mellett való becserezését.

Tűzmentes és szilárd vasharang-állványokat.
Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.
Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)

egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabású, minőségű és finoman kidolgozott **reve-
rendák és címádák, papi civil öltönyök**
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák:** casulák, plucialek, velumok, bal-
dacinumok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat, mint ár és minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközöltetnek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek — !